

КРАТАК ОСВРТ НА БИБЛИОГРАФИЈУ ПРОФ ДР АЛЕКСАНДРА А. МИЉКОВИЋА (САРАДНИКА ВАРДАРСКОГ ЗБОРНИКА ПРЕМА ЊЕГОВОМ КАЗИВАЊУ)

АЛЕКСАНДАР А. МИЉКОВИЋ

Рођен сам у Београду, 4. октобра 1929. године, у породици лекара. До 1933. живео сам у Београду, а од тада до 1941. године с родитељима у Скопљу, где је мој отац, Адам, као војни лекар био са службом у Главној војној болници III армијске области; и моја мајка, Драгослава, рођена Јанковић као лекар такође је радила у истој болници. У Скопљу сам завршио четворогодишњу основну школу „Цар Душан“ и започео I разред осмогодишње гимназије. Моје школовање у Скопљу било је прекинуто мартовским догађајима и ратом 1941. Као ђак сам учествовао у демонстрацијама тих историјских мартовских дана. По уласку бугарске окупаторске војске у Скопље протерани смо из Македоније као Срби, и као избеглице смо се вратили у Београд јуна 1941. године. Од другог до четвртог разреда осмогодишње гимназије учио сам за време немачке окупације у IX мушкој гимназији, која се тада налазила у згради задужбине „Кики“ (преко пута старе зграде „Политике“). За време немачке окупације Србије мој је отац био, опет као војни лекар, са службом најпре у Жандармерији, а по укидању Жандармерије (крајем 1941. или почетком 1942) прешао је у Српску државну стражу, док мајка није била запослена. Иако је мој отац у октобру 1944. ступио добровољно у НОВ и ПОЈ, то јест кад су Совјети и партизани ушли у Београд, због тога што је припадао оружаним формацијама генерала Милана Недића, а и зато што није био члан КПЈ, ни ти је то хтео да буде, иако санитетски мајор по чину, премештен је по казни најпре за управника војног купатила на Железничкој станици у Београду, а затим у Сплит (од јануара 1949). Моја се породица вратила из Сплита дефинитивно у Београд септембра 1952. године; док је живела у Сплиту, ја сам био у Београду на студијама.

По завршетку четвртог разреда осмогодишње гимназије (мала матура), на Светог Илију (2. августа) 1944. године, ступио сам добровољно у редове Југословенске војске у отаџбини (ЈВуО), то јест четнике генерала Драже Михаиловића. Био сам у Авалском корпусу, на дужности ађутанта при штабу летеће бригаде. У четницима сам био, отприлике, до прве половине септембра, после чега сам се дефинитивно повукао.

По организовању партизанске власти у Београду и Србији продужио сам школовање. Од фебруара до маја 1945. године завршио сам V разред осмогодишње гимназије, такође у IX мушкој гимназији, која је, пошто је школска година 1944/1945. била завршена, укинута и припојена II мушкој гимназији, у којој сам наставио и завршио даље гимназијско школовање. Гимназију сам завршио у II мушкој гимназији; био сам ослобођен полагања велике матуре као одличан ученик. У вишим разредима гимназије похађао сам добровољно часове веронауке (то се у тим првим годинама после рата још могло). Наставник веронауке био ми је Емилијан Чарнић, касније професор Богословског факултета у Београду. У послератном раздобљу разредне старешине били су ми књижевник Божидар Ковачевић и историчар Никола Поповић, обојица познати у књижевним, стручним и културним круговима.

По завршеној гимназији (јуна 1948. године) уписао сам се на Филозофски факултет у Београду, филозофски смер, на коме сам дипломирао јуна 1954. Док сам био на студијама, професор свих главних предмета био је др Душан Недељковић. А кад је др Д. Недељковић удаљен са Филозофског факултета и пензионисан на интервенцију Милована Ђиласа, ја сам већ био завршио четврту годину студија и постао апсолвент.

Током школовања учествовао сам на омладинским радним акцијама: изградња пруге Шамац–Сарајево (лето 1947), изградња Новог Београда (јули и новембар–децембар 1949), изградња студентског града у Загребу (јули 1950) и изградња хидро-енергетског система на Власени (јули 1952). На последњој радној акцији био сам командир чете. У тим првим послератним годинама вршила се интензивна совјетизација земље, и моје учешће на омладинским радним акцијама је било више принудно него добровољно.

Војни рок сам служио у Битољу од септембра 1954. до септембра 1955. године, где сам завршио Школу резервних пешадијских официра (ШРПО). У војсци имам чин резервног капетана. Као дугогодишњи активиста Савеза резервних војних старешина у општини Врачар, одликован сам Медаљом за војне заслуге. Био сам предложен и за орден вишег степена, али су партијски моћници из мог Института дали о мени негативно мишљење.

Дана 15. јула 1958. запослио сам се као асистент–стручни сарадник у Заводу за социјална питања НРС, који је 1968. године постао Институт за социјалну политику. И као Завод и као Институт ова се установа налазила у регистру научних установа СР Србије, чији су сарадници могли да се бирају у научна и стручна звања. У тој сам установи радио преко 36 година, где сам остварио право на старосну пензију октобра 1994. године.

У Завод сам примљен за асистента захваљујући ондашњем директору Светиславу Недељковићу. Захваљујући Милици Пајковић (супрузи ондашњег високог државног и политичког функционера Ђока Пајковића) добио сам најпре стипендију за учешће на Салцбуршком семинару за америчке студије августа 1961, а годину дана касније и шестомесечну студијску стипендију Међународне организације рада у циљу проу-

чавања заштите, рехабилитације и рада инвалидних лица у Великој Британији, Данској, Норвешкој, Шведској и Швајцарској (од септембра 1962. до краја фебруара 1963. године). Док је професор Михаило Ступар био директор Института, путовао сам такође у Велику Британију (1969). Као члан Европске комисије за рехабилитацију слепих (њен сам члан постао на предлог Савеза слепих Југославије) учествовао сам на међународним семинарима и конференцијама посвећеним проблемима рехабилитације и рада слепих у источном Берлину (1973), Бриселу (1973) и Женеви (1975). Међу сарадницима Института који су ми пружали подршку био је др Милан Поповић, син Николе Поповића, познатог професора филозофије и ректора Београдског универзитета за време немачке окупације Србије у Другом светском рату.

Још сам два пута био на студијском путовању у Великој Британији (1971. и 1973); једном, ради проучавања реформе социјалног рада као струке и супервизије у социјалном раду у тој земљи, а други пут, ради израде елабората за оснивање заштитне радионице за инвалидна лица у Удруженој металској индустрији Београда (УМИ). У марту 1986. и јануару 1991. године учествовао сам у Техерану (Иран) са саопштењима на I и II међународној конференцији за реконструкцију ратом разрушених области као гост Техеранског универзитета. Оба моја саопштења објављена су у материјалима с ових конференција (на енглеском).

Као православни верник, боравио сам у Хиландару и на Светој Гори 1970, 1987. и 1990. године.

Радећи у Заводу, односно Институту написао сам велики број елабората, анализа, информација, извештаја и других истраживачких и стручних радова. Многе од тих радова објавио сам као чланке у разним стручним часописима, ревијама и листовима: „Социјална и здравствена политика“, „Ревизија рада“, „Социјална мисао“ (загребачка ревија), „Препород“, „Глас осигураника“, „Социјална политика и социјални рад“ (у овом сам часопису био годинама и члан редакције), као и у часописима као што је био „Народни одбор“, односно касније „Општина“ и други. У овим часописима и листовима сам објављивао и друге прилоге. Библиографија мојих радова рађених у Институту (Заводу), за првих 20 година његовог постојања и рада, објављена је у публикацији која је издата поводом двадесетогодишњице ове установе.

Паралелно с овом делатношћу писао сам научне, филозофске, публицистичке и књижевно-критичке, односно књижевно-историјске радове изван области којом сам се бавио у Заводу, односно Институту. Више од две деценије сам објављивао прилоге у часописима који су имали превасходно марксистичку оријентацију – „Наша стварност“, „Социјализам“ и „Марксистичка мисао“). Са овим часописима сам сарађивао захваљујући највише подршци и залагању Најдана Пашића, а поред тога, од 1960. године сам био редовни сарадник „Књижевних новина“ (углавном у време док је њихов уредник био Танасије Младеновић и, доцније, Драган Јеремић) и књижевног часописа „Савременик“. Нешто касније сам отпочео вишегодишњу сарадњу у „Социолошком прегледу“. Објављивао сам такође и у „Гледиштима“,

„Књижевној критици“, „Књижевној речи“, „Социологији“, НИН-у, „Аналима“ Правног факултета у Београду, „Архиву за правне и друштвене науке“, крагујевачким „Погледима“, нишкој „Градини“ и другим. Сви су моји прилози у овим часописима и листовима углавном из области филозофије, социологије, антропологије, друштвених наука и друштвене теорије и критике, књижевне критике, као и из историје уметности, упоредне историје религије и археологије. Радио сам такође интервјуе с познатијим личностима у областима којима сам се бавио, а објављивао сам и сећања на протекле догађаје.

Докторску дисертацију под насловом *Друштво, држава и њолишка у делу Стојана Новаковића* одбранио сам на Филозофском факултету у Нишу, јуна 1987. године. Ментор ми је био проф. др Миодраг Цекић, а председник комисије академик Радован Самарџић. У области науке имам звање вишег научног сарадника. Пре рада на дисертацији био сам уписан на последипломским студијама на катедри за филозофију Филозофског факултета у Београду, али када су моје колеге, професори Светозар Стојановић и Миладин Животић, били искључени из наставе после студентских демонстрација 1968. године, нисам хтео да наставим студије код професора Вука Павићевића и Вељка Кораћа.

Учествовао сам на неколико научних скупова које је организовала Српска академија наука и уметности, а радови које сам на тим скуповима читао објављени су у Академијиним зборницима: о Стојану Новаковићу, Слободану Јовановићу, као и поводом 150-е годишњице Српског грађанског законика. Саопштења са скупа о Валтазару Боггишићу, на којем сам такође имао рад. Академија никада није објавила. Од Академијиних публикација, неколико година сам своје радове редовно објављивао у *Гласнику Етнографског института САНУ* (током 70-их и 80-их година прошлог века), а у Академији имам примљена за штампу још три рада, и то за зборник Вардарског одбора САНУ, два рада, а за зборник Академијиног одбора за проучавање питања Срба у Хрватској, један рад.

Пошто сам посебно проучавао делатност предратне Издавачке задруге „Политика и друштво“, у едицији Библиотеке под овим насловом, обновљеној 90-их година прошлог века, објавио сам књигу под насловом *У служби истине и демократије* (Београд, 1991), чији је предмет управо активност ове Библиотеке између два светска рата. Још сам један рад објавио у књигама ове Библиотеке, и то у зборнику радова *О демократији*, где сам писао о односу демократије и социјалне државе. У припреми је (такође као издање у оквиру ове Библиотеке) мој рад посвећен професору Драгашу Денковићу; ова књига је припремљена заједно са др Војиславом Коштуницом и професорима Момиром Милојевићем и Јовицом Тркуљом. Пошто је последњих година даље издавање ове Библиотеке преузео Центар за унапређивање правних студија у Београду (ЦУПС), у овом сам Центру, на предлог редакције, изабран за члана издавачког савета ове Библиотеке.

У едицији „Хришћанска мисао“ објавио сам 2006. године дело *Испраживачи – Мислиоци – Књижевници*

Члан сам Социолошког друштва Србије од 1958. године, а такође сам члан научног друштва „Коста Цукић“ у Београду. Демократска странка је била прва политичка странка чији сам члан постао а члан сам ДСС од њеног оснивања.

Од страних језика говорим и пишем енглески, а служим се руским, француским и немачким.

У Београду, септембра 2001. године

ДОПУНА БИОГРАФИЈЕ АЛЕКСАНДРА А. МИЉКОВИЋА

Будући стара 6 година, ова биографија тражи да буде допуњена још неким догађајима који су се десили у животу А. Миљковића, од датума њеног писања до његове смрти 2008. године. Пре свега, исте године кад је писао биографију, Александар Миљковић је по други пут подвргнут хируршкој интервенцији на срцу, у Институту за кардиоваскуларне болести „Дедиње“.

Библиотека „Политика и друштво“, је 2005. године као своју 69. књигу, објавила његову збирку огледа о британским социјалистима, под насловом *На њујевима ка еволуционом социјализму*, који су деценијама окупирани његову политичку и социолошку пажњу као узори напора ка осмишљавању праведнијег друштва. Следеће, 2006. године је објављен и велики текст (48 страна) о Владимиру Вујићу, као предговор за збирку Вујићевих огледа издату под насловом *Сјуијана и ослобођена мисао*, у издању Задужбине Светог манастира Хиландара. Са Вардарским зборником академика Владимира Стојанчевића и Зборником о Србима у Хрватској академика Василија Крестића, Александар Миљковић је остварио плодну сарадњу почевши од 2003. године, која ће, ако Бог да, резултирати још неким постхумним радовима што их је предао за објављивање у оба зборника. Такође је, у договору са академиком Чаславом Оцићем, започео 2003. сарадњу са Зборником Матице српске за друштвене науке. Смрт га је затекла у раду на приказивању, у овом Зборнику, делатности знаменитих Руса који су радили у Србији и Југославији пре Другог светског рата (Билимовић, Тарановски, Соловјев). Последњих година је много пажње посветио писању успомена и сећања на догађаје који су обележили његов живот, на људе који су га окруживали приватно, као и оне познате с којима је у разним приликама долазио у додир, а и на амбијенте (стари Београд, старо Скопље, слике из времена немачке окупације итд.) у којима му се живот одвијао. Као изузетно даровит посматрач и обдарен великом моћи памћења, оставио је у рукопису стотине страна тих сећања која немају вредност само за породицу, већ су изузетно занимљива као документи о прошлим временима. Од тога је објављено сећање на предратно Скопље, у Вардарском зборнику бр. 4, 2005.

Мислимо да је значајно напоменути да је, почевши са 9. мартом 1991. па закључно са 5. октобром 2000, Александар Миљковић био учесник свих протестних скупова који су циљали на успостављање демократ-

ског поретка у Југославији и Србији – без обзира на своје нарушено
здравље и озбиљне године.

Александар А. Миљковић преминуо је изненада, 21. фебруара 2008.
године, у стану на Врачару, у Београду, у ком је деценијама живео са
породицом.

Супруга Оливера, ћерка Јелена и унука Теодора.

У Београду, 2008. године